

ІНШИЙ ЯК УМОВА ІСНУВАННЯ СУЧАСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В КОНТЕКСТІ НОВИХ МЕДІА

Ольховик М. В.

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії та культурології
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна*

Класична дихотомія «Я – Інший» у контексті верифікації індивідуальної ідентичності набуває нових конотацій під впливом активного використання сучасним суспільством нових медіа. Лаканівський Інший [1] відповідає власне тому означенню ідентичності, який нав'язується основним контентом більшості нових медіа. Інший, що формується як усереднений образ, стає необхідною умовою існування особистості, адже дозволяє в багатьох аспектах означити власну ідентичність засобами децентрації суб'єкта. Сучасний медіапростір спонукає шукати Іншого, на якого людина здатна перенести власну потребу вірити або ненавидіти, засуджувати або захоплюватися, підтримувати або виказувати антагонізм. Зокрема, лаканівський «суб'єкт, імовірно віруючий» може бути універсальним концептом у вивченні впливу нових медіа на формування сучасної ідентичності. Суб'єкт звертається до деякого децентрованого Іншого, приписуючи йому важливі для себе ролі, наприклад, віру. Тому теза про те, що кожен потребує віри, перетворюється у новітню модифікацію про те, що кожен потребує знайти суб'єкта, який би вірив замість нього (С. Жижек) [2]. Відповідно нова ідентичність конституюється засобами Іншого завдяки так званій «децентрації». Натомість, Інший не є лише засобом комунікації, тому що «децентрація суб'єкта» відбувається зсередини (Інший діє замість суб'єкта) і це потрібно враховувати при вивченні шляхів формування ідентичностей у середовищі нових медіа.

У цьому контексті варто подивитись і на тілесність як підставу децентрації суб'єкта засобами нових медіа. Концепт «тіло-канон» (С. Жижек), яке нав'язується медійними простором, змушує сучасну людину орієнтуватись на усталені зовні сомаічні інтенції. Суб'єкт, приміряючи ці канони, включається в систему відносин, які вибудовують світоглядні орієнтири сучасних інформаційних суспільств. Не маючи змоги досягати таких тілесних канонів, відповідати їм, а, отже,

запитам медіапростору, людина децентрує цю потребу на Іншого [4] (як-от, соціальний простір може вибухати: обговоренням питань пристойності світлин відомих людей, питаннями щодо меж публічності сучасної української вчительки, прийнятності штучної жіночої краси тощо). Така тілесна децентрація суб'єкта ще більше затребувана у зворотній бік, через негативну конотацію, коли людина переносить свої відчуття тілесної недосконалості та соматичної незахищеності чи безпорадності на Іншого, проживаючи через нього весь спектр емоційних переживань і змінюючи власну ідентичність, зберігаючи тілесність. Ця обставина всіляко підтримується у медіапросторі, де найбільше поширюється контент, пов'язаний з такими проявами тіла, як: деформоване, зранене, розірване, катоване, ізольоване, знищене тощо (нпр., суперечки щодо (не)прийнятності фото скалічених бійців або загиблих після авіаударів, онлайн-трансляції з похоронів).

Наступним після «тіла-канону» можна розглядати «тіло для Іншого», яке надає широкий діапазон досліджень децентрації суб'єкта засобами нових медіа або навіть спричиняє регресію до різних форм насилля, зокрема до власного тіла. Така децентрація суб'єкта засвідчує ілюзорність вибору власної ідентичності, яку пропонує соціальний простір наразі.

Залишається актуальним використання новими медіа тіла в якості соціальних маркерів, що часто веде до знищення цінності людського тіла. Відтак, тілесні модифікації у медіа, продовжуючись, наприклад, у молодіжних субкультурах, новітніх етнічних і соціальних соматичних проявах, поглиблюються у створенні образів поєднання людського з тваринним, з технікою, з комп'ютерними механізмами, наділення надприродними здібностями, позаземними рисами тощо. Цей прояв децентрації суб'єкта на сьогодні викликає багато суперечок, особливо з приводу того, чи вважати цей процес суто негативним, адже тілесні модифікації – це одна з невід'ємних рис нових медіа. Питання залишається відкритим і ускладнення інформаційного простору або /та посилення залежності людини від його технічної складової в силу суспільних викликів останніх років буде і далі поглиблювати неоднозначність оцінок і висновків у питаннях сприйняття тілесності та конструювання власної ідентичності та ролі Іншого у цих процесах.

Література:

1. Лакан Ж. Телебачення. *Культурологічний часопис «І»*, 2002. № 25. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Chasopys_Ji/N25_Nasylstvo_Vlada_Teror/ (дата звернення: 10.11.2024).

2. Жижек Славой. Як читати Лакана. / Пер. Павло Швед. Київ : Видавництво «Komubook», 2019. 168 с.

3. Zizik S. The Courage of Hopelessness. Chronicles of a Year of Acting Dangerously. London : Penguin, 2017. 336 p.

4. Zizek Slavoj The Interpassive Subject. URL: <https://www.lacan.com/interpass.htm> (дата звернення: 10.11.2024).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-453-8-42>

СМИСЛОЖИТТЄВІ ПОШУКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Опейда Л. М.

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри політології та публічного управління
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Сучасний світ переповнений викликами, що спонукають сучасну людину до нагальних пошуків відповідей на ключові смисложиттєві питання на кшталт «бути, чи не бути». Особливо загострено це відчувають сучасні українці, які потрапили в граничну ситуацію війни, так підступно зорганізовану здичавілим сусідом. Остання створює неабияку напругу, що викликає до життя надлюдські зусилля в намаганні здолати ворога та здобути життєствердну перемогу.

Саме на грані можливостей проявляються справжні людські цінності. Вони у спробах єдності, і через саму єдність, що задля перемоги життя над смертю, буття над за-буттям.

Відомо, що на шляху до будь-яких цінностей, а надто до цінностей загальнолюдських з необхідністю слід керуватися певними смисложиттєвими орієнтирами. Тому, метою нашого дослідження є пошук цих орієнтирів, зокрема смислу життя, чи то сенсу людського буття, причому в надскладних граничних умовах війни, яку пере-живає Україна.

Варто зазначити, що пошуками смислу життя, чи більш глибинного сенсу буття займалися вчені-філософи з давніх давен і до тепер. У свій час вони знаходили відповіді на поставлені запитання, в наш час ці запити-відповіді неабияк актуалізуються.

Так, відштовхуючись від Платона та Арістотеля, Сократа й Демокріта, Епікура та Сенеки; Августина Блаженного й Фоми Аквінського; Данте, Петрарки, Піко делла Мірандоли; Р. Декарта, Б. Спінози,